

**KLINIK LABORATOR
DIAGNOSTIKADA INNOVATSION
TEXNOLOGIYALARDAN
FOYDALANISH, MUAMMOLAR VA
YECHIMLAR**
**xalqaro ilmiy-amaliy
anjuman**
18 aprel 2023 yil

O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi

WWW.SSV.UZ

Toshkent tibbiyot akademiyasi WWW.TMA.UZ

Sayfutdinova Z.A. Bemorni umumiy tahlil uchun balg'am yig'ishga tayyorlash	383
Sayfutdinova Z.A. Najas olish qoidalari	385
Sayfutdinova Z.A. Ichak mikroflorasini o'rganish uchun najasni yig'ish qoidalari	386
Sayfutdinova Z.A., Valijonova M.S. Toksik hepatit etiopatogenezi to'g'risidagi talqin	388
Sayfutdinova Z.A. Laborator tekshirish uchun qonni tayyorlashning umumiy qoidalari	391
Sayfutdinova Z.A. Biologik materialni transportirovka qoidalari	392
Sayfutdinova Z.A., Xidoyatova M.D. Umumiy peshob tahlili normal ko'rsatkichlari	394
Sharofova Sh.N., Kurbonova Z.Ch., Baltayeva F.G. Covid-19 bilan kasallangan bemorlarda antikoagulyasion tizim holati	396
Sharofova Sh.N., Kurbonova Z.Ch. Covid-19 bilan kasallangan bemorlarda trombofiliya genlarini tekshirishning ahamiyati	398
Sharofova Sh.N., Kurbonova Z.Ch., Baltayeva F.G. Covid-19 bilan kasallangan bemorlarda qon ivish tizimidagi o'zgarishlar	400
Shodiyeva G.E., Kurbonova Z.Ch., Nuriddinova N.F. Virus etiologiyali jigar sirrozida gipersplenizm patogenetik mexanizmi	401
Shodiyeva G.E., Kurbonova Z.Ch., Nuriddinova N.F. Virus etiologiyali jigar sirrozida trombositopeniya patogenetik aspekti	403
Shodiyeva G.E., Kurbonova Z.Ch., Nuriddinova N.F. Virus etiologiyali jigar sirrozida klinik belgilar tavsifi	405
Shodiyeva G.E., Kurbonova Z.Ch., Nuriddinova N.F. Virus etiologiyali jigar sirrozida sitopenik sindrom tavsifi	407
Shodiyeva G.E. Alt va Ast tekshiruvlarining klinik ahamiyati	409
Shokirova F.J., Suleymanova D.N. Keksa yoshdagi ayollarda B ₁₂ vitamini ko'rsatkichlarini o'rganish	411
Shoxromboyev S.A., Ishanxodjayeva G.T., Ataniyazov M.K. Qon tomir etiologiyali demensiyada kognitiv buzilishlar va ularni korreksiya qilish	412
Sobirova D.S., Rakhimbaeva G.S., Kim I.G. Modern technologies for diagnostics of structural epilepsy in cerebrovascular pathology	413
Sobirova D.S., Raximbaeva G.S., Kim I.G. Serebro-vaskulyar	

laborator tashxisi dolzarb muammolari. – 2022. – B.127-129.

10. Курбонова З.Ч., Бабаджанова Ш.А. Гиперкоагуляцион синдромда тромбофилия генлари полиморфизмининг аҳамияти // Тиббиётда янги кун. –2022. - No1 (39). –Б. 96-100.

COVID-19 BILAN KASALLANGAN BEMORLARDA QON IVISH TIZIMIDAGI O‘ZGARISHLAR

**Sharofova Sh.N., Kurbonova Z.Ch., Baltayeva F.G.
Toshkent Tibbiyot Akademiyasi**

Har qanday infeksiya og‘ir kechishida qon ivish tizimi faollashadi va himoya tizimi sifatida mikroorganizmlar tarqalishining oldini oladi. Og‘ir holatlarda o‘tkir generalizatsiyalangan yalig‘lanish reaksiyasi qon tomir endoteliysining tarqalgan jaroxatlanishiga olib keladi va ivish tizimi endogen antikoagulyant mexanizmlar nazoratdan chiqib ketadi, natijada o‘tkir tomir ichi ivish sindromi rivojlanadi, muxim a‘zolar va to‘qimalar ishemiyasi kuzatiladi. Sepsis-indutsirlangan koagulopatiya infeksiya natijasida faollashgan ivish jarayoni va o‘tkir tomir ichi ivish sindromi orasidagi bosqich hisoblanadi.

COVID-19 da yalig‘lanish sitokinlarining oshishi sitokin bo‘roniga sababchi bo‘ladi, u esa qon tomir endoteliysini zararlaydi va to‘qima tromboplastini ekspressiyasini stimullaydi, natijada qon ivish tizimi faollashadi

Koagulation kaskadining faollashuvi ikki yo‘l orqali boshlanishi mumkin: tashqi va ichki. Tashqi yo‘l tomir devorining shikastlanishiga olib keladigan to‘qima travmasi bilan boshlanadi. Ichki yo‘l qonni salbiy zaryadlangan yuzaga ta‘sir qilish yoki travmatik tomir devoridagi kollagen hisobiga boshlanadi. Ikkala yo‘l ham X omilning faollashishiga olib keladi.

Fibrinogen qonning oqsil tizimida eng kam eriydigan va fibrin iplari shakllanishi uchun juda muhim bo‘lgan uzun molekulyar shaklga ega bo‘lgan glikoproteindir. Tromboz xavfining oshishi fibrinogen miqdorining ortishi bilan bog‘liq bo‘lib, bu holat giperkoagulyasiyaga yoki fibrinogen funktsiyaning ortishiga olib keladi.

Protrombin yoki II koagulyatsion omil trombinning prekursori bo‘lib, asosiy koagulyatsion omili hisoblanadi. Protrombin jigarda sintezlanadi va K vitamini ishtirokida faollashadi. II omil yetishmovchiligi tug‘ma yoki ortirilgan bo‘lishi mumkin.

V omil – laxtalanish kaskadi bilan shug‘ullanuvchi qondagi oqsildir. Koagulyatsiya kaskadida ishtirok etgan barcha omillar qon ketishini to‘xtatish zarur bo‘lganda faollashadi.

COVID-19 da giperkoagulyatsiya holati yangi trombotik epizodlarning rivojlanishiga olib keladi, shuning uchun COVID-19 da antikoagulyant va antiagregant dori vositalari bilan davolanadi. Shu nuqtai nazardan, uzoq muddatli antikoagulyant davo COVID-19 bilan og‘rigan bemorlarni tromboz rivojlanishidan himoya qiladi.

Xulosalar. Shunday qilib, COVID-19 va uning trombotik asoratlari bilan og'rilgan bemorlarda qon ivish tizimini tekshirish COVID-19 ni to'g'ri davolash va oldini olishda katta ahamiyatga ega.

Adabiyotlar.

1. Бабаджанов А.С. и др. Анализ частоты и структуры тромбоэмболических осложнений и состояния гемокоагуляции у больных COVID-19 // Инфекция, иммунитет и фармакология. – 2021. - №3. – С. 42-50.
2. Бабаджанова Ш.А., Курбонова З.Ч., Муминов О.А. Частота тромбоэмболических осложнений у больных с коронавирусной инфекцией // Назарий ва клиник тиббиёт. – 2021. - №5. – С. 146-149.
3. Иноятова Ф.Х. и др. Гемостаз: основные принципы функционирования, методы оценки, патофизиологические аспекты: методическое пособие. – Ташкент, 2014. – 46 с.
4. Иноятова Ф.Х. и др. COVID-19 билан касалланган ўзбек беморларида, гемостази бузилиш даражаси ва MTHFR гени rs1801133 ва rs1801131 полиморфизмлари ўртасида боғлиқлик. // Pedagog. -2021. -№3. –Б. 564-579.
5. Иноятова Ф.Х. и др. COVID-19 билан касалланган ўзбек беморларида, касалликнинг оғирлик даражаси ва гомоцистеин концентрациясига MTR гени rs1805087, MTRR гени rs1801394 полиморфизмларининг боғлиқлиги // O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali. –2022. -№13. –В. 208-227.
6. Исомиддинова Н.К. и др. Жигар циррози ва COVID-19да коагуляцион гемостаз патологияси // Биофизика ва биокимё муаммолари, 2021. – В. 71.
7. Курбонова З.Ч., Бабаджанова Ш.А. Коронавирус инфекциясида гемостаз патологиясини лаборатор ташхислаш ва даволаш: услубий тавсиянома. Тошкент, 2022. - Б. 14-16.
8. Курбонова З.Ч., Бабаджанова Ш.А. Коронавирус инфекциясида тромбофилия генлари полиморфизмини лаборатор ташхислаш: услубий тавсиянома. Тошкент, 2022. – 20 б.
9. Курбонова З. Ч, Бабаджанова Ш.А. Коронавирус инфекциясида тромбоцитар гемостаз бузилишининг лаборатор диагностикаси // Zamonaviy klinik laborator tashxisi dolzarb muammolari. – 2022. – В.127-129.
10. Курбонова З.Ч., Бабаджанова Ш.А. Гиперкоагуляцион синдромда тромбофилия генлари полиморфизмининг ахамияти // Тиббиётда янги кун. –2022. - No1 (39). –Б. 96-100.

**VIRUS ETIOLOGIYALI JIGAR SIRROZIDA GIPERSPLENIZM
PATOGENETIK MEKANIZMI**

**Shodiyeva G.E., Kurbonova Z.Ch., Nuriddinova N.F.
Toshkent tibbiyot akademiyasi**

Surunkali jigar kasalliklari muammosi hozirda tadqiqotchilar e'tiborini tortmoqda. Bu patologiyaning keng tarqalishi, og'ir, progressiv kechishi, diagnostika, davolash, oldini olish usullarining yetarli darajada samarasizligi va bemor uchun ko'pincha noqulay prognoz bilan bog'liq [9].

Virus etiologiyali jigar sirrozining dekompensatsiya bosqichida bo'lgan bemorlarda o'rtacha darajada sitopeniya rivojlanadi. Virus aniqlanmagan jigar